

опублікован на англійському мові з додатком арабського перекладу. Переклад виявився неточним. В Міністерство юстиції Іраку почав надходити потік зауважень і запитань судів і юристів по трактуванню окремих положень Кодексу. В результаті Міністерством юстиції була сформована комісія, в яку увійшли професор права Багдадського і Каїрського університетів, члени касаційного суду, багато судів і інші відомі іракські юристи [2].

Таким чином, головним джерелом права Іраку є законодавство. К найважливішим актам відносять: Гражданський кодекс 1951 г., Торговий кодекс 1984 г., Гражданський процесуальний кодекс 1969 г., Уголовний кодекс 1969 г., Уголовно-процесуальний кодекс 1971 г., Трудовий кодекс 1987 г. В питаннях особистого статусу мусульман застосовується Закон про особистий статус 1959 г. (з змінами і доповненнями). В якості субсидіарного джерела права застосовується мусульманська доктрина. В Іраку мають поширення відразу 3 школи мусульманського права: ханіфітська (серед арабів-суннітів), шафіїтська (серед курдів-суннітів) і джафаритська (серед арабів-шиїтів). Застосування права особистого статусу мусульман входить в юрисдикцію незалежних судів особистого статусу [3].

Найбільш впливовою в Іраку є ханіфітська школа мусульманського права, засновником якою є Абу Ханіфа (699–767). Один з методів прийняття правових рішень в ханіфітському мазхабі – чітка ієрархія вердиктів авторитетів школи (Абу Ханіфа, Абу Юсуф, аш-Шайбани, інші). Якщо по якійсь-будь проблемі можливо застосування як кіяса, так і істихсана, то в більшості випадків пріоритет надається істихсану. В випадку необхідності вибору з існуючих різноманітних предписань пріоритет надається найбільш переконливому або мові більшості. Слабкі і сумнівні хадиси використовуються в якості аргументу тільки в виняткових випадках. В основному надається перевага над ними істихсану. Завдяки зусиллям учнів Абу Ханіфи його мазхаб став всеохоплюючою школою мусульманського права, здатною вирішити практично всі проблеми фікха. Ханіфітська школа поощрялась Аббасідами, зацікавленими в правовій основі держави.

Таким чином, можна зробити висновок, що правова система Іраку є унікальною по числу поєднаних в ній факторів впливу різних правових традицій – ісламської, західноєвропейської (як континентальної, так і англо-американського типу), турецької і т. д. Це зміщення в результаті дозволило створити правову систему, яка є світською по своїй загальній спрямованості, але з пріоритетом ісламського права в вирішенні питань особистого статусу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Тихомиров Ю. А. Курс сравнительного правоведения / Ю. А. Тихомиров. – М., 1996. – С. 113–114.
2. Елаян Г. Ф. Основы мусульманского уголовного права / Г. Ф. Елаян, 2002. – С. 13.
3. I-Nakim A. Iraq // International Encyclopedia of Comparative Law. – Vol. 1, 1972. – P. 55–62.

*М. Ф. Головченко,
аспірант кафедри теорії та історії держави і права,
Міжнародний гуманітарний університет;
науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. Н. М. Крестовська*

ПРЕДМЕТ КУЛЬТУРНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Предмет культурної функції держави – це ті суспільні відносини, які охоплюються цим напрямом діяльності держави [1, с. 13].

Серед науковців відсутня єдність поглядів щодо розуміння того, що саме входить у зміст поняття «культура», яке обумовлює виділення культурної функції як окремого аспекту діяльності держави. Погоджуємося із В. Шестаком, що від конкретного розуміння даного поняття залежить визначення завдань держави щодо забезпечення розвитку культурної сфери, а також виявлення кола суб'єктів, що беруть участь у відповідних правовідносинах у сфері культури [2, с. 2]. Так, зокрема, до культурної сфери включають такі явища, як: сукупність матеріальних та духовних цінностей суспільства, які, постійно примножуючись, постають об'єктом підтримки та регулюючого впливу з боку держави. Сфера культури – сукупність закладів та заходів, що забезпечують створення, збереження, поширення і засвоєння духовних і культурних цінностей, які становлять культурний здобуток людини і суспільства [3, с. 11]; художня (народна) творчість (фольклор, народні промисли, ремесла), реалізація творчих потреб та інтересів громадян, бібліотечна та музейна справа, історичні і культурні цінності (спадщина), кінематограф, відповідні об'єкти, що утворюють мережу закладів культури, культурно-дозвільна сфера, культурний обмін тощо [4, с. 33]; «національна культура» як об'єкт державного управління, що спрямована на внутрішньо національне і загальносвітове функціонування системи цінностей та культурних норм, їх творення, відбір, акумуляцію та ретрансляцію [5, с. 6]; об'єкт, який з точки зору науки, культури або мистецтва володіє видатною універсальною цінністю для всього людства і відносно якого держава взяла зобов'язання щодо охорони, популяризації та передачі майбутнім поколінням [6, с. 14]; сукупність окремих сфер: бібліотечна, клубна, музейна справи, сфери інформації, видавничої справи, телебачення і радіомовлення, кінематографії, охорони культурної спадщини тощо, діяльності театральних та архівних установ [7, с. 11]; духовні і культурні цінності, що становлять культурний здобуток людини й суспільства, забезпечення їх створення, збереження, поширення і засвоєння [8, с. 7]; мистецтво (театральне, музичне, хореографічне, образотворче, декоративно-прикладне, естрадне, циркове), культурні послуги населенню (клубна, бібліотечна, музейна справи); гастрольна діяльність, кінематографія, телебачення і радіомовлення; видавничка справа, поліграфія та книготоргівля; пам'ятки історії й культури, культурний туризм [9, с. 11].

З метою більш чіткого виділення об'єкта культурної функції держави, слід розрізняти сутнісний зміст та форми прояву культури. Оскільки існує зв'язок мети та функції держави, де перша визначає другу, то критерій «мета – соціальний результат» – це чинник, що визначатиме певну властивість функціонуючого соціального організму. Слушною видається схема культурної функції держави, запропонована В. Шестаком: мета держави – існування та подальший розвиток культури; результат – стабільність існування та розвитку культури, її трансляція від покоління до покоління; а тому об'єкт забезпечення – власне культура як певний суспільний процес, невід'ємна складова життя людини [2, с. 4].

Розвиток культури є природно-історичним процесом, в основі якого лежить розвиток матеріального виробництва, а основні риси взаємозв'язку культури і суспільства обумовлені історично конкретним характером і рівнем розвитку притаманних даному суспільству відносин. Розвиток культури визначається, з однієї сторони, законом історії і конкретних суспільно-економічних формацій, а з іншої – законами, притаманними їй самій. Культура безпосередньо пов'язана з діяльністю, тому людина виступає творцем культурних благ, активним творчим початком культурно-історичного процесу, а не тільки об'єктом і носієм культурних цінностей.

Культура – це соціальна природа людини, що змінюється і розвивається. Культура не прирівнюється до жодного із видів діяльності або до будь-якої сукупності цих

видів, адже вона в своїй основі є спосіб діяльності. Очевидно, що культура являє собою історично мінливу конкретику суспільного життя, яка характеризує рівень і спрямованість людської діяльності у всіх її перемінах і відносинах. У цьому зв'язку культура постає як спосіб регуляції, збереження, відтворення і розвитку всіх сфер життя суспільства [10, с. 158].

Як об'єкт культурної функції держави, культура – це цілісний комплексний процес, головним орієнтиром якого є людина, її безумовний духовний (моральний і інтелектуальний) розвиток і вдосконалення. Адже стан культурного розвитку тієї чи іншої країни є одним з найбільш об'єктивних показників не тільки духовного здоров'я суспільства, а й повноти вирішення тих проблем, насамперед політичних й економічних, які стоять перед ним [11, с. 1].

В. Шестак переконаний, що сферу культури в суспільстві та державі становлять відповідні правовідносини, які виникають з приводу реалізації приватними особами або їх об'єднаннями прав, свобод та законних інтересів, пов'язаних із задоволенням потреб в освіті, науці, мистецтві, отриманні інформації, користуванні історико-культурними об'єктами тощо [12, с. 4].

Отже, предметом культурної функції держави є власне культура як феномен людської цивілізації, що являє собою систему цінностей та культурних норм, їх творення, відбір та збереження

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабаев С. В. Теория функций современного российского общества : дис. ... канд. юрид. наук., специальность 12.00.01 «Теория государства и права; история учений о праве и государстве» / Сергей Владимирович Бабаев. – Нижний Новгород, 2001. – 201 с.
2. Шестак В. С. До визначення поняття «культура» як об'єкта культурної функції держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkhnuvs/2010_49/49/1.pdf
3. Фесенко Н. С. Державне регулювання розвитку культури на регіональному рівні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Н. С. Фесенко. – Х., 2006. – 18 с.
4. Копієвська О. Р. Проблеми реалізації культурної функції в республіці Білорусь / О. Р. Копієвська // Часопис Київського університету права. – 2007. – № 4. – С. 32–38.
5. Батіщева О. С. Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / О. С. Батіщева. – Л., 2007. – 20 с.
6. Мельничук О. І. Статус всесвітньої культурної та природної спадщини людства в міжнародному праві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 – Міжнародне право / О. І. Мельничук. – К., 2006. – 19 с.
7. Задохайло О. А. Організація управління культурою в Україні (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. А. Задохайло. – Х., 2006. – 19 с.
8. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / В. В. Карлова. – К., 2003. – 20 с.
9. Ігнатченко І. Г. Форми та методи державного управління культурою в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. Г. Ігнатченко. – Х., 2009. – 20 с.
10. Мальований М. М. Культура як суспільне явище (методологічний та методичний аспект розгляду) / М. М. Мальований // Горизонты образования. – 2011. – № 3. – С. 154–163.
11. Чернець В. Г. Держава і культура: онтологічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2012_4/1.pdf
12. Шестак В. С. Механізм адміністративно-правового забезпечення реалізації культурної функції держави [Електронний ресурс] // Форум права. Електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 2. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10svckfd.pdf>